

Streszczenie

*„Upowszechnianie dziedzictwa historyczno-kulturowego
w muzeach archeologicznych w Polsce
na podstawie wybranych przykładów
– historia, edukacja, recepcja.”*

W ostatnich latach w publikacjach z zakresu muzeologii w Polsce można zaobserwować wzmożone zainteresowanie edukacją muzealną. Prace te zazwyczaj poruszają zagadnienia z zakresu edukacji muzealnej, badanej z perspektywy praktyki muzealnej.

W pracy przedstawiona jest analiza społecznej funkcji muzeów archeologicznych w Polsce w latach 1999-2019. Celem dysertacji jest określenie metod oraz środków, poprzez które muzea archeologiczne popularyzują wiedzę o swoich zbiorach. Przedstawione są również zróżnicowane formy współpracy tych muzeów z innymi podmiotami (instytucjami, ośrodkami naukowymi, stowarzyszeniami, itd.). Przedstawiono także analizę opinii społecznej wybranych osób, które odwiedziły badane placówki.

Na potrzeby pracy badawczej wyselekcjonowano 12 muzeów archeologicznych. Metodologia badań opiera się na kwestionariuszu pytań, realizowanym w każdej z tych placówek. Był on wypełniany poprzez rozmowy z pracownikami działów edukacyjnych muzeów archeologicznych oraz poprzez obserwację edukacyjnych działań placówki. Drugą zastosowaną metodą badawczą jest ankieta – wypełniania przez osoby odwiedzające wystawy w badanych instytucjach. Dodatkowo na potrzeby pracy gromadzono materiały akcydensowe (ulotki, informatory, katalogi wystaw) i wykonano dokumentację fotograficzną wystaw. Analizowano także treść sprawozdań rocznych muzeów pod kątem działalności edukacyjno-popularyzacyjnej. W pracy omówiona została także kwestia wykorzystania technologii w wystawiennictwie, stosowanie zróżnicowanych metod przekazu oraz otwartość na zróżnicowane potrzeby społeczne.

W Rozdziale I ujęte zostały definicje, związane z muzealnictwem oraz edukacją muzealną wraz z opisem funkcji społecznych, jakie spełniać powinno współczesne muzeum. Krótko przedstawiony został również kontekst prawny badanych instytucji oraz stan badań nad edukacją muzealną.

Rozdział II stanowi krótką prezentację dziejów rozwoju muzealnictwa archeologicznego oraz metod upowszechniania wiedzy o archeologii w Polsce. Poszczególne podrozdziały podzielone są według sytuacji społeczno-politycznej w Polsce, która miała duży wpływ na kształtowanie się instytucji kultury w naszym kraju.

W Rozdziale III przedstawiono metody i techniki badawcze, zastosowane do zebrania materiału badawczego wraz z uzasadnieniem o wyborze muzeów archeologicznych analizowanych w pracy.

Rozdział IV stanowi opis i charakterystykę poszczególnych muzeów archeologicznych, wybranych w celu przeprowadzenia analizy. Opisano przede wszystkim działalność wystawienniczą oraz przedsięwzięcia edukacyjne, realizowane przez daną placówkę w latach 1999-2019. Wyszczególniono także najciekawsze projekty oraz tematy zajęć, realizowane przez działy edukacyjne w poszczególnych muzeach.

W Rozdziale V zawarto główną część pracy, wynikającą z przeprowadzonych przez Autorkę prac badawczych. W poszczególnych podrozdziałach przedstawione zostaną wyniki przeprowadzonych prac badawczych. Główne elementy, badane w omawianych placówkach to przede wszystkim:

- struktura muzeów archeologicznych (zwłaszcza kontekst działów edukacyjnych w tej strukturze),
- wystawy stałe (ich wygląd, koncepcja i strategia wystawiennicza, wyposażenie i formy prezentacji zbiorów),
- wystawy czasowe (szczególnie analiza tematyczna tych wystaw oraz ich powiązania z archeologią),
- edukacja muzealna (oferta, analiza tematyczna lekcji muzealnych, współpraca ze środowiskiem w zakresie upowszechniania wiedzy o zbiorach).

Ponadto przeanalizowano także działalność promocyjną i wydawniczą muzeów archeologicznych oraz ich aktywność w Internecie (w tym na portalach społecznościowych). Krótko prześledzono także stan budynków i infrastruktury muzeów oraz ich dostosowanie do zróżnicowanych potrzeb osób odwiedzających.

Rozdział VI stanowi podsumowanie wyników prac nad opinią osób odwiedzających badane muzea. Zawarto w nim krótki opis podobnych badań oraz podsumowano stan wiedzy na temat metod gromadzenia opinii publicznej na temat wystaw w muzeach. Następnie opisano sposób przeprowadzenia przez Autorkę sondażu w odwiedzonych placówkach. Poprzez ankiety zebrano bowiem materiał pozwalający na wyciągnięcie bardzo ogólnych wniosków, dotyczących prezentowanych w muzeach archeologicznych wystaw. Celem przeprowadzonych badań ankietowych było nakreślenie sposobu, w jaki osoby odwiedzające postrzegają wystawy oraz zaprezentowanie ich opinii na temat realizacji społecznej funkcji wybranych muzeów archeologicznych.

W Rozdziale VII zamieszczono przykłady metod upowszechniania oraz ekspozycji w różnych muzeach – w Polsce oraz w innych krajach europejskich. Poprzez odpowiednie praktyki placówki te wyróżniają się atrakcyjną ofertą edukacyjną oraz stosują innowacyjne metody archeologii, docierając do jak najszerszej publiczności.

Badania społeczne na dużą skalę wśród osób odwiedzających muzea w Polsce są wciąż bardzo ograniczone. Wynika to przede wszystkim z wysokich kosztów finansowych oraz czasochłonności tego typu prac. Rozważania przeprowadzone na potrzeby tej pracy mają na celu przede wszystkim przeanalizowanie ogólnych zagadnień związanych z edukacją w muzeach archeologicznych, przedstawienie jej aktualnego stanu oraz tendencji rozwoju. Innowacyjna i różnorodna oferta, dostosowana do potrzeb różnych grup wiekowych, kulturowych, czy społecznie wykluczonych to odpowiedź muzeum na współczesne wymagania społeczeństwa.